

Dr. Gaudi-Nagy Tamás (országgyűlési képviselő, albizottsági alelnök):

KRITIKAI ÉSZREVÉTELEK

az Országgyűlés emberi jogi bizottsága által létrehozott, 2002 és 2010 között és különösen 2006 őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottság jelentéséhez

Budapest, 2010. október 25.

Az Országgyűlés emberi jogi bizottsága által létrehozott, 2002 és 2010 között és különösen 2006 őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottság és az emberi jogi bizottság által Fidesz, KDNP és LMP szavazatokkal 2010. október 20-án elfogadott jelentés a hozzáfűzött reményeket nem váltotta be, adós maradt az igazi elszámoltatást elősegítő tényállásfeltárással és feljelentésekre vonatkozó konkrét ajánlással, de még saját feladatkitűzésének sem tudott megfelelni, amely szerint a feladat „az események lehető legteljesebb körű feltárása” és a „politikai és jogi felelősség felderítése.”

A jelentés szellemisége sajnálatos módon nem sokban különbözik a Gyurcsány-Bajnai korszak szellemiségétől, miután a hatalommal szemben fellépő és rendőrök által támadott ellenállók erőszakosságát hangsúlyozza és nem áll ki egyértelműen az alapvető jogait gyakorló illegitim rezsimmel szemben, a nemzet szabadságáért küzdők jogainak megsértése ellen.

Megdöbbenő és elfogadhatatlan, hogy a jelentés szerint nem vonható párhuzam az 1956-os forradalom és a 2006 őszi események között, noha mindenki, aki átélte az eseményeket tudja: a párhuzam teljesen nyilvánvaló. Egy igazságtalan, hazug rendszerrel szemben kelt fel az ország 2006-ban is, de a felkelést állami erőszakkal, megtorlásokkal leverték, az ellenállás lángja azonban megmaradt és ez söpörte el végül a Gyurcsány-Bajnai rezsimet. A Gyurcsány rendszert demokratikusan választott hatalomnak nevezi, amellyel szemben a forradalmi erőszak nem volt megengedhető. A jelentés azonosul és egyúttal eszmei kiteljesítője az Országgyűlésben ötpárti támogatással elfogadott 2006. szeptember 19-i békeharcos határozatának (1/2006. OGYh.). Ebben egy nappal a székház ostroma és két nappal az őszi beszéd nyilvánosságra kerülését követően az adott történelmi helyzetben Gyurcsány hatalmának megtartását alátámasztó hamis érvrendszer szerinti „erőszak ellen a békességért” foglaltak állást a parlamenti pártok. A hatalom illegitim jellegét bizonyító botrányos választási csalás ismertté válása ellenére a Fidesz-KDNP által is támogatott nyilatkozat a politikai viták békés, toleráns, társadalmi nyugalom és rend megőrzése melletti módon történő lefolytatására szólított fel. Ez a hangütés és egyben a „rendbontók” elleni állásfoglalás abban a helyzetben a Gyurcsány rendszer legitimitásának elismerést jelentette. Aznap este pedig megkezdődtek az embervadászatok Budapest utcáin a tolerancia jegyében.

A jelentésből hiányoznak a bűnösök felelősségre vonásához szükséges tényállás megállapítások és büntetőjogi következtetések. Erre pedig a bizottsági meghallgatások és a beszerzett rendőrségi iratok alapot adtak. A jelentés az elszámoltatás szempontjából elégtelen, a Civil Jogász Bizottság jelentéséhez képest jelentős visszalépés.

Május 20-án az Országgyűlés emberi jogi bizottsága albizottságot hozott létre nem csak a 2006 őszi, hanem - Gaudi-Nagy Tamás javaslatára – a 2002-2010-ig terjedő időszak állami szabadságjogi jogsértések vizsgálatára. Ezen albizottsági munka során 12 meghallgatás keretében több, mint 60 kulcsszereplő meghallgatására került sor. A munkában a Jobbik részéről Morvai Krisztina, mint EP képviselő és Gaudi-Nagy Tamás, mint alelnök meghatározó szerepet játszva vettek részt. Számos nemzeti jogvédő és ellenállási mozgalomban részt vett kulcsfigura működött közre a meghallgatások sikere érdekében, amelyért köszönet illeti őket.

Méltatlanul rövid volt az idő a jelentés elkészítésére, még legalább egy hónap elemző, feldolgozó, elengedhetetlen lett volna. Ezt az albizottság ülésein folyamatosan jeleztem, sajnos nem hallgattak rám. Emlékezetes másik véglet az 1972. januári észak-ír „véres vasárnap” legalább 14 ember lelövése miatt létrehozott brit alsóházi vizsgálóbizottság. Először a felelős brit kormány által létrehozott bizottság 1972-ben néhány hét alatt a tüntetőket és a lelőtt áldozatokat tette felelőssé az alig tíz hét alatt összezsapott jelentésben és felmentette a brit ejtőernyősöket a jogtalan fegyverhasználat vádja alól annak ellenére, hogy az orvos szakértők már akkor megállapították, hogy a katonák válogatás nélkül, összevissza lövöldöztek, és áldozataik többségét közvetlen közletről fejre, testre adott egy-egy lövéssel ölték meg. A hozzátartozók, a túlélők és az ír ellenállás konok nyomására végül 1998-ban felállított új bizottság több mint 10 évig vizsgálódott, több mint 1000 embert hallgatott meg és ötezer oldalas jelentést készített és tett közzé idén júniusban (www.bloody-sunday-inquiry.org). Végül név szerint megnevezték a vérengzésért felelősöket, akikkel szemben vád alá helyezést javasoltak. A 4. évfordulóra minden áron való elkészülés jegyében csak néhány nap maradt a jelentés elkészítésére, a meghallgatások és bizonyítékok összegzésére, ez a rövid idő egyértelműen káros volt.

Sajnálatos, hogy a meghallgatások folyamából kimaradtak az ellenállási mozgalom alakjai, így Gonda László, Göbl György és Budaházy György. A 2006. szeptember 19-i titkosított emberi jogi és rendészeti összevont bizottsági ülés országgyűlési jegyzőkönyve többszöri kérése ellenére nem került elő. Az összes meghallgatási jegyzőkönyv rejtélyes okból máig nem került fel az emberi jogi bizottság honlapjára.

Gaudi-Nagy Tamás a jelentés tárgyalásának napján több mint 50 pontos módosítási javaslatot terjesztett elő, de ezeket érdemben nem vizsgálták meg és így fogadták el a Jobbik és egy fideszes képviselő tartózkodása mellett (az MSZP bojkottált). A módosítások előterjesztését csak ekkor tudta megtenni, mivel addig folyamatosan a 2002-2010 közötti, nem 2006 őszi jogsértésekről szóló jelentésén dolgozott. Több képviselő (pl. Révész Máriusz) szerint sok észrevétel elfogadhatónak tűnt, de alapvetőek a koncepcionális különbségek. A jelentést több ponton még Balog Zoltán államtitkár, országgyűlési az emberi jogi bizottság 2006-2010 közötti volt elnöke is kritizálta.

A valódi jogvédő és elszámoltató szemlélet hiánya kitapintható. Ugyan vannak értékes részei is a jelentésnek, de adós maradt a jelentés a történeti tényállás teljes körű feltárásával. Különösen fájó a hamis rendőri jelentések és rendőrvallomások alapján folyt koncepciók eljárások megemlékezésének hiánya, a fogdáknak, Magyar Rádió és tv. intézményekben történt bántalmazások, a szeptemberi és október 24-i hajnali embervadászatok tényleges és részletes feldolgozásának hiánya.

Kimaradt a kormányváltás előtti jogvédő küzdelem (jogerős ítéletek, kicsikart egyezségek) megemlézése az áldozatok kártérítése érdekében. Meg kellett volna említeni, hogy a rendőri szervek a 2010 júniusi országgyűlési határozat előtt már fizettek kártérítést, miután a Nemzeti Jogvédő Alapítvány és Szolgálat a képviselt közel 50 áldozatnak hat kártérítési és hét kártalanítási ügyet nyert meg bíróságokon jogerősen, döntő többségükben a teljes követelt összeget megítélte nekik a bíróság, több esetben a korábbi bírói gyakorlat mértékeit messze meghaladó kárösszegekkel. Ezzel ez a jogvédő szervezet példaértékű módon járult hozzá a meghurcoltak terheinek enyhítéséhez.

Kimaradt a közkegyelem kérdése, amely teljesen indokolt lenne a politikai okból elítéltek részére, ezt már a CJB jelentés, a Nemzeti Jogvédő Alapítvány és a Jobbik régóta szorgalmazza.

A jelentést alapvetően az a szemlélet hatja át, hogy akik úgymond békésen megemlékeztek, azok áldozatok voltak, akik ennél erőteljesebb módon fejezték ki tiltakozásukat, akár a rendőri támadásokkal szembeni védekezés keretében, vagy nem a bevett politikai „felekezetek” részeként fejtettek ki küzdelmet, az ő terükre esett jogsérelmek már nem kerültek igazából feltárára és elismerésre. A nem fideszes és nem „rossz helyen, rossz időben tartózkodó” meghurcoltak sorsa nem vagy alig jelenik meg a jelentésben, pedig szám szerint és jogsértés súly tekintetében ezek jelentősebbnek tekinthetők.

A TV székházostrom kapcsán kirívó tévedéssel állítja a jelentés, hogy az ostrom egyik fő oka a Kossuth és Szabadság téri tüntetések választási gyűlési nyilvánítása volt. Elmaradt annak megemlézése, hogy Gergényi Péter akkori budapesti rendőr-főkapitány rendőri erővel szorította ki az MTV aulájából tüntetők petíciót átadni kívánó küldöttségét. Az albizottság előtt meghallgatott szakértők (Ignác István, Magyar István), de még Dobozi József, a Rendészeti Biztonsági Szolgálat akkori parancsnoka is egybehangzóan kiemelkedő rendőri hibának tartják a tüntetőkkel való tárgyalások, egyeztetések elmaradását. Az MTV székházostrom megítélése körében azt rögzíti, hogy nem a tüntetők foglalták el a székházat, hanem a rendőrség feladta, de nem tették hozzá: az ostromban vereséget szenvedett rendőrség.

Kétely nélkül adott hitelt a jelentés Rudi Zoltán volt tévéelnök azon állításának, hogy a rendőrök a székházból az ő értesítése és előzetes jelzés nélkül vonultak vissza, sorsukra hagyva a televízió munkatársait. Az előzetes értesítés hiányát azonban cáfolja Török Gábor politológus saját honlapján közzétett nyilatkozata, amelyben leírja: tisztán emlékszik arra, hogy a vele egy szobában levő volt MTV elnök egy harmadik személlyel folytatott telefonbeszélgetés végén jelezte, hogy a rendőrség elvonul. Másrészt Rudi azt is állította: a székház alkalmazottai nem tudtak arról, hogy a tüntetők petíciót kívánnak átadni, ami teljesen hiteltelen. Nem kerül megemlézésre, hogy a népharag a Szabadság téri szovjet szörnyemlékművel megrongálta, ez történt 1956. október 23-án is. Azt sem említi, hogy a harcképtelenné tett, körbekerített rendőröket több esetben testükkel védték tüntetők, illetve az elfoglalt vízágyús jármű rendőreit épségben adták át a többi rendőrnek. Nem került megemlézésre, hogy az egyik akkori rendőrtiszt vallomása (Majoros Zoltán) utalt a hatalomnak az események erőszakos irányba való terelési szándékára: „Azt láttam, hogy zsákutcába kerültem a vízágyúval. És még azt kellett tapasztalnom, hogy néhány bevetési csoport által alkalmazott mikrobusz hátsó ajtaja nyitva volt. Ott voltak a sorozatlövő fegyverek, teljes lőszerjavadalmazással, 10-12 ember gépkarabély a kapcsolódó lőszerrel. Kínomban ezeket az ajtókat bevertem... Felügyelet nélkül, nem volt őrzés sehol.”

Teljesen kimaradt a szeptember 19-i MSZP székház előtti tüntetőkkel szembeni rendőri erőszak, sőt a velük szembeni fellépést egészen a Blaha Lujza térig majd tovább indokoltnak tartja. Az MSZP-székház előtti tüntetést jogellenesen oszlatta fel a rendőrség, miután a strasbourgi Bukta-ítélet alapján a gyors reagálást igénylő, a közélet ügyeire reagáló spontán tüntetések önmagukban a bejelentés hiánya miatt nem oszlathatóak föl. Az összegyűlteknak éppen a rendőrség ment neki. Haragos tiltakozókról volt szó tehát, akiket nem hallgattak meg, hanem rendőrlovakat küldtek rájuk és könnygáz-sortüzet nyitottak rájuk. A Blaha Lujza téren például azért alakult ki spontán tüntetés, mert az MSZP-székház elöl kiszorították a tüntetőket. A Nyugati téren pedig néhány tüntetőt több száz kergetett, de közben számos útjukba akadt járókelőt is elfogtak.

Október 23-a kapcsán elfogadhatatlan, hogy a jelentés aránytalanul a Fidesz megemlékezéséről távozók („már hazafelé tartó, békésen ünneplő tömeg”) terhére elkövetett jogsértéseket helyezi előtérbe és az előtte történt események lényegét nem mutatja be hitelesen.

Elhallgatja a jelentés, hogy a Kossuth tér kiürítése során is került sor jogellenes előállításokra és azt is, hogy délelőtt a Nádor utcában spontán és békés tüntetés jogellenes feloszlata zajlott, ennek keretében több esetben erőszakos fellépésre és jogellenes előállításra a térre a megemlékezés békés szándékával érkezőkkel szemben. Nem említi a jelentés, hogy az Alkotmány utcánál, amikor a tüntetőket az előzetes megállapodást megszegve nem engedték vissza a Kossuth térre a békés Himnuszt éneklő, összekapaszkodott tömeget könnygázcsapásokkal oszlatták fel.

A politikai felelősség Gyurcsány felelőssége elkenésre került. A jelentés szerint „a miniszterelnök jogi felelőssége azért nem deríthető ki egyértelműen, mert az általa adott utasítások tartalma az albizottság rendelkezésére álló bizonyítékok alapján nem tisztázható.... Így az albizottság azt állapíthatta meg, hogy a miniszterelnök nem volt tisztában a saját, illetve kormányának hatáskörével.” Ezzel szemben Gyurcsány tisztában volt hatáskörével, ezért közvetlen és illetéktelen beavatkozása hivatali visszaélés büntetett megvalósítható.

A jelentés ugyan elismeri Nemzeti Jogvédő Alapítvány érdemeit, azonban fájó, hogy a 2006. szeptemberi jogsértések körében elhallgatja azt, hogy elsőként ez a jogvédő szervezet emelt hangot a fogdáknban, bv. intézményekben és az utcákon történ bántalmazások miatt. Botránys, hogy a Gyurcsány-Bajnai kormány érdekei szerint működő, kvázi udvari jogvédő Magyar Helsinki Bizottság állami elismerésére vonatkozó előterjesztést tesz a jelentés, ugyanakkor hiányzik a Civil Jogász Bizottság (CJB) tagjainak és az áldozatokat tömörítő Közhatalom Jogsértettjei Egyesület elismerése is.

A jelentés bagatellizálja a közel 300 oldalas Civil Jogász Bizottság jelentését, azt állítva, hogy nem átfogó vizsgálat, csak események egy részét dolgozta fel, miközben tény: a CJB vizsgálata teljes körű és komplex (történeti, politológiai, emberi jogi, rendészeti jogi, szociológiai, egészségügyi) volt. Hiányzik az előzményi jelentések közül az ENSZ Kínzás elleni Bizottsága 2006 novemberi jelentésének megemlézése, amely már akkor megállapította: túlzott és aránytalan volt a magyar rendőrség fellépése az őszi tüntetések során.

Az ajánlásokkal kapcsolatos kritika:

Hiányzik a jelentésből a Gyurcsány-Bajnai időszak jogkorlátozó jogszabályainak hatályon kívül helyezésére vonatkozó törvényjavaslat, amit az Országgyűlésben már elő is terjesztette Gaudi-Nagy Tamás:

http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1213

A jelentés farizeus módon előterjesztést tesz az országgyűlési bizottságtól való távollét szankcionálására, az erre tett jobbikos Btk. módosítási javaslatot (előterjesztő:Gaudi-Nagy Tamás) azonban a kormánytöbbség napokkal korábban még tárgysorozatba sem vette.

http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1171

Hiányzik az ellenállókkal szembeni hatalmi önkénynek teret nyitó büntetőeljárás szabályok a felülvizsgálatára vonatkozó javaslat. A büntetőeljárás törvény módosítása több tekintetben indokolt. Például a tisztességes eljárás elve alapján csak indokolt és kivételes esetben, illetve olyan bizonyíték alapján lehessen a gyanúsítottal szemben személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedést (pl. előzetes letartóztatást) elrendelni, amely bizonyítékok a gyanúsított részére bemutatásra kerültek, arra érdemben reagálhatott és a bizonyíték a gyanút valóban megalapozza.

Hiányzik emléktábla létesítési javaslat az Astoriánál, Szabadság téren, Kossuth téren, Blaha Lujza téren, a Magyar Rádió udvarán, a VIII. Kerületi Rendőr-kapitányságon és a Nagy Ignác utcai BV Objektumban.

A rendőrök anyagi elismerésére vonatkozó javaslat elfogadhatatlan és legitimálja az elkövetett jogsértéseket: csak a törvény szerint járó szolgálati jogviszonyból eredő kártérítés kerülhet szóba a megsérült rendőröknek, akik azt még nem kapták meg.

Hiányzik a javaslat a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések alá került személyekkel kapcsolatos információk kezelésére: jöjjön létre megfelelő garanciákkal övezett felvilágosítás adásra egy hatékonyan működő és ügyfélbarát központ. Ezt kívánja a civilizált, demokratikus jogállamiság elve.

Ami leginkább hiányzik, az a konkrét büntetőjogi felelősségre vonáshoz szükséges következtetések levonása és konkrét ajánlások tétele meghatározott személyek elmozdítására, pl.: katonai és nyomozó ügyészségek vezetői, továbbá feljelentéshez szükséges részletességhez szükséges büntetőjogi részletes releváns megállapítások tétele.

Előjárói bűncselekmények körében Gergényi, Bene, Dobozi, Lapid, Szabadfi esetében álláspontom szerint egyértelműen megállapítható az azonosító jelvények hiánya, a nem rendszeresített vadászfegyverek alkalmazása, a nem megfelelő rendőri felszerelések, illetve a szükségtelen és aránytalan erőszak tömeges és indokolatlan alkalmazása miatt ezen rendőri vezetők büntetőjogi felelőssége, de ennél nyilván tovább is kell menni, egészen le a minden helyszínen tapasztalható jogsértést elkövető rendőri egység parancsnokáig is. Nem merítette fel a jelentés Rudi Zoltán, Such György, illetve a rendőri bűncselekmények döntő többségének büntetlenül maradásáért felelős ügyészi szervek vezetőinek felelősségét.

Ki kellett volna mondani: katonai bűncselekmény megállapítható amiatt is, mert a rendőri vezetők lehetővé tették, hogy a rendőri állomány 2006. október 23-án nem rendszeresített sörétes vadászpuskából nem rendszeresített gumilövedékeket lőjenek ki a békés járókelőkre ráadásul azokat sok esetben nem megengedhető módon, túl közről, illetve fejre, nyakra célozva, ezzel többeknek maradandó egészségkárosodást okoztak. Válogatás nélkül tüzeltek a fegyverkezelők, több ezer töltenyt felhasználva pedig ezt csak előjárói tűzparancs alapján tehették volna és nem csak felfegyverezett tömeg ellenállásának letörésére használták. Elmaradt annak megemlézése, hogy fegyverszakértői szakvélemények szerint a REBISZ beosztottjait, egy régi termékkatalógusban található, már régen nem gyártott töltényhatás adatai alapján oktatták, továbbá a szakértői megállapította, hogy a vizsgálatra átadott töltények lövedékei, lényegesen nagyobb sebességűek, sokkal nagyobb energiájúak, lényegesen veszélyesebbek és nagyobb a sérülést okozó képességük.

Nem került megemlézésre, hogy a 2006 őszén elfogottak döntő többségénél alkalmazott, rendkívüli gyötrelmeket okozó műanyag szíjbilincset csak 2007 tavaszán rendszeresítették, továbbá eltűrték a nem rendszeresített rendőrbot (vipera) használatát, amely súlyos sérüléseket okozott, ebben a körben is felmerül az előjárói intézkedés elmulasztása bűncselekménye.

Nem mondja ki a jelentés, hogy az azonosító-jelvény vagy szám hiányát eltűrő, a rendőri állomány ilyen és maszkos állapotban levő rendőri erők bevetését jóváhagyó rendőri vezetők előjárói bűncselekményeket követtek el. Nem említi a jelentés, hogy az albizottság október 13-i ülésén a katonai ügyészség vezetője és a katonai főügyészség osztályvezetője az azonosító jelvények hiánya miatti feljelentést elutasító 2007-es katonai ügyészség határozat megdöböntő indokolását fenntartották: szerintük a szolgálati rendre és fegyelemre semmilyen hatással nem volt a jelvények hiánya.

Nem említette a jelentés, hogy a mentőszolgálat illetékesei olyan esetekről beszámoltak, hogy mentőautóban ellátás alatt álló sérültet rángattak ki erőszakkal rendőrök.

A Nemzeti Jogvédő Alapítvány és Szolgálat október 23-án bejelentette: továbbra is mindent megtesz a felelősök felelősségre vonása érdekében és felhalmozódott tudás, tapasztalat és releváns tények átadásával segíteni fogja Balsai István ebből a célból kinevezett miniszterelnöki biztos munkáját, de saját eszközeivel is fel kíván lépni a felelősök elszámoltatása érdekében. Ha belátható időn belül nem születnek megfelelő feljelentések, akkor a Jobbik kérve jogvédők és sértettek együttműködését maga teszi meg azokat.

Az elmúlt 8 év politikai szabadságjogi jogsértéseiről október 20-ára Gaudi-Nagy Tamás 18 oldalas elkészítette jelentés-tervezetét, amelyet a Nemzeti Jogvédő Alapítvány és Szolgálat és a Jobbik is támogat és hiteles összefoglalónak tekint, amely egyúttal az említett jogvédő szervezet elmúlt 6 évének munkásságát is feldolgozza. A jelentést az országgyűlés illetékes albizottsága nemsokára napirendjére veszi az emberi jogi bizottság október 20-i döntése alapján. A jelentés fő következtetése: 2002 májusa és 2010 májusa közötti időszakban működött szocialista-liberális (Medgyessy, Gyurcsány) illetve szocialista kormányok (Bajnai) időszaka alatt a hatalom képviselői az alapvető politikai szabadságjogok (vélemény-nyilvánítási szabadság, sajtószabadság, egyesülési és gyülekezési jog) gyakorlását saját hatalmuk fenntartása érdekében korlátozták, illetve követtek el ezen a téren durva jogsértéseket. A törvények uralma jogállami alapelv felülíródott a hatalom minden áron való megőrzésének pragmatikus céljával, ennek rendelték alá a jogalkotást és a jogalkalmazást is.